

Skutki prawne ugody między ubezpieczycielem a poszkodowanym

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2021 r., I CSKP 76/21¹

Ugoda zawarta między ubezpieczycielem a poszkodowanym nie dotyczy roszczenia odszkodowawczego przysługującego poszkodowanemu wobec ubezpieczającego, bowiem jest to roszczenie odmienne od ugadzanego. Aby ugoda poszkodowanego z ubezpieczycielem obejmowała jego roszczenie wobec ubezpieczającego, ugoda musi być wielostronna.

Aleksandra Gnas

Uniwersytet Gdański

aleksandragnas@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1379-9611

<https://doi.org/10.26881/gsp.2023.3.13>

Glosa

1. Stan faktyczny sprawy

Komentowany wyrok został wydany wskutek wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie² (dalej: SA) z dnia 10 stycznia 2019 r. Przedstawiony w sprawie stan faktyczny dotyczył 33-letniej kobiety, która poniosła śmierć w dniu 11 czerwca 2003 r. w wyniku wypadku drogowego z udziałem dwóch innych kierowców. Obaj kierowcy w momencie spowodowania wypadku byli objęci obowiązkowym ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych; jeden z nich w towarzystwie ubezpieczeniowym, które w przedmiotowej sprawie jest spółką pozwaną, natomiast drugi z kierowców w poprzednicze prawnej towarzystwa ubezpieczeń i reasekuracji, które przystąpiło do sprawy jako interwenient uboczny po stronie pozwanego na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym w Przemyślu (dalej: SO). Powodowie, czyli mąż i dzieci zmarłej, zgłosili szkodę pozwanej poprzez pismo złożone w dniu 9 czerwca 2006 r. i spółka na etapie postępowania

¹ LEX nr 3316617.

² Wyrok SA w Rzeszowie z dnia 10 stycznia 2019 r., I ACa 655/17, LEX nr 3130807.

likwidacyjnego wypłacił powodom po 50 000 zł odszkodowania. W dniu 7 września 2006 r. mąż zmarłej zawarł ugodę z poprzedniczką prawną towarzystwa ubezpieczeń i reasekuracji, w której ustalono, że otrzyma on 50 000 zł tytułem odszkodowania. We wskazanej ugodzie mąż zmarłej wskazał, że „powyższe odszkodowanie całkowicie zaspokaja moje roszczenia odszkodowawcze, zarówno obecne, jak i mogące powstać w przyszłości, jako następstwa wypadku, wobec czego zrzekam się wszelkich dalszych roszczeń w stosunku do odpowiedzialnego cywilnie, jak i do ubezpieczyciela”. Następnie powodowie w dniu 10 sierpnia 2015 r. wnieśli pozew do SO, w którym zgłosili żądanie zapłaty zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek śmierci zmarłej. Towarzystwo ubezpieczeniowe wypłaciło mężowi i dzieciom zmarłej po 20 000 zł we wrześniu 2015 r. na skutek wniesionych żądań, a do sprawy przed SO przystąpiło towarzystwo ubezpieczeń i rekreacji, wobec którego mąż zmarłej również skierował żądanie zapłaty zadośćuczynienia. Sąd Okręgowy w Przemyślu w wyroku z dnia 10 maja 2017 r.³ zasądził od towarzystwa ubezpieczeniowego na rzecz każdego z powodów po 80 000 zł z ustawowymi odsetkami od 26 września 2015 r. tytułem zadośćuczynienia, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz rozstrzygnął o kosztach procesu. Apelację, którą od wskazanego wyroku wnieśli pozwana spółka i interwenient uboczny, SA oddalił. Interwenient uboczny wniósł następnie skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok SA w części dotyczącej męża zmarłej, zarzucając „naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 917 k.c., a także art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. i 446 § 3 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że uгода pomiędzy powodem i poprzednikiem prawnym skarżące[go] nie obejmowała swoim zakresem wszystkich roszczeń z tytułu śmierci poszkodowanej, w tym roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną przez powoda krzywdę. Tymczasem intencją stron było całościowe uregulowanie roszczeń z tytułu wypadku i uchylenie wszelkich niepewności mogących pojawić się w przyszłości. W ocenie skarżące[go] uгода tylko z tej przyczyny nie zawierała w swej treści zrzeczenia się roszczenia z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych związanych ze śmiercią osoby najbliższej, że w dacie zawierania ugody roszczenie to nie było znane stronom”.

2. Rozstrzygnięcie sądu w części dotyczącej interesu prawnego interwenienta ubocznego

Sąd Najwyższy (dalej: SN) nie podzielił argumentacji wskazanej przez interwenienta ubocznego i oddalił skargę kasacyjną. Wpływ na takie rozstrzygnięcie miało zastosowanie błędnej wykładni ugody przez skarżące wyrok towarzystwo ubezpieczeń i rekreacji. Skarżący wstąpił do sprawy na etapie postępowania w I instancji, a jego interes prawny wyrażał się w stosunku prawnym między nim a pozwanym towarzystwem ubezpieczeniowym. Zgodnie z literaturą interes prawny wstępującego do postępowania interwenienta musi być rzeczywisty i subiektywny – podmiot ten decyduje

³ Za wyrokiem sądu II instancji – wyrok SO w Przemyślu z dnia 10 maja 2017 r., I C 894/15, niepubl.

się na wzięcie udziału w sprawie z uwagi na potrzebę ochrony prawnej, bowiem jej rozstrzygnięcie może wpłynąć na jego sferę prawną⁴. Należy więc przyjąć, że towarzystwo ubezpieczeń i reasekuracji na etapie wstąpienia do sprawy miało w tym zakresie interes prawny wyrażający się w byciu dłużnikiem *in solidum* wraz ze spółką pozwaną, ponieważ, jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 376 § 1 kodeksu cywilnego⁵ odpowiedzialność ubezpieczycieli jest solidarnością nieprawidłową, jako że nie wynika z przepisu ustawy lub jednej czynności prawnej. Zakładając, że między ubezpieczycielami nie istniał stosunek prawny, towarzystwo ubezpieczeń, które spełniło żądanie powodów, mogło zwrócić się do skarżącego o zwrot spełnionego świadczenia w częściach równych (jak ustalił sąd na podstawie oświadczenia towarzystwa ubezpieczeń i reasekuracji, przyjęło ono odpowiedzialność za skutki wypadku w wysokości 50%, w związku z udziałem ubezpieczonego sprawcy w zdarzeniu). Jednakże złożona w sprawie skarga kasacyjna towarzystwa ubezpieczeń i reasekuracji dotyczyła jedynie ugody zawartej między interwenientem ubocznym a mężem zmarłej. Zgodnie z oświadczeniem interwenienta roszczenie regresowe towarzystwa ubezpieczeniowego miałoby być bezpodstawne w związku z wyżej wymienioną ugodą. Towarzystwo ubezpieczeń i reasekuracji poprzez wniesienie skargi domagało się stwierdzenia przez Sąd Najwyższy, że ugoda spowodowała bezskuteczność przyszłych możliwych roszczeń o zwrot spełnionego przez pozwaną spółkę świadczenia. Jak jednak Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazał w uzasadnieniu, sprawa będąca przedmiotem postępowania we wcześniejszych instancjach dotyczyła istnienia odpowiedzialności pozwanego towarzystwa ubezpieczeń i wysokości kwoty odszkodowania, nie zaś ugody i ewentualnych roszczeń spółki pozwanej. Należy podzielić stanowisko sądu, zgodnie z którym towarzystwo ubezpieczeń i reasekuracji w skardze kasacyjnej powinno wskazać na skutki ugody powodujące bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie sprawy między pozwanym i powodami, aniżeli opierać ją na skutkach mogących wystąpić między pozwanym a interwenientem ubocznym. Oczywiście skarżący posiadał w przedmiotowej sprawie interes prawny, ponieważ zgodnie z tezą wyrażoną w doktrynie stosunek prawny łączący go z pozwanym był przedmiotem ewentualnego przyszłego sporu, a nie dotyczył toczącego się postępowania⁶. Jak jednak zauważył Sąd Najwyższy, działania procesowe interwenienta, chociaż mające na celu ochronę jego stanu prawnego, muszą dotyczyć bezpośrednio przedmiotu trwającego postępowania, wobec czego skarga kasacyjna została oddalona jako bezpodstawna.

⁴ K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2022, s. 198.

⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.; dalej: k.c.).

⁶ E. Rudkowska-Ząbczyk, *Art. 76 KPC [w:] Kodeks postępowania cywilnego*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Warszawa 2023.

3. Rozstrzygnięcie sądu w części dotyczącej treści ugody

Z uwagi na nieprawidłowy zarzut kwestią ugody zawartej między interwenientem a mężem zmarłej Sąd Najwyższy zajął się „ubocznie”, jak sam wskazał w uzasadnieniu wyroku. Ugoda, zgodnie z art. 917 k.c., to takie działanie stron, które ma na celu uchylenie niepewności co do roszczeń, zapewnienie ich wykonania lub uchylenie sporu istniejącego lub mogącego powstać, poprzez uczynione wzajemnie ustępstwa. Najważniejszymi celami ugody są pojednanie stron oraz stabilizacja ich sytuacji prawnej⁷. W przypadku odszkodowania i zadośćuczynienia, według Tomasza Antoszka⁸, ugoda może dotyczyć szkód jedynie takich, które strony w jej treści „wzięły pod uwagę”, zaś ujawnienie nowych szkód powoduje powstanie nowych roszczeń. Odmienne (i zdaniem autorki – trafnie) przedstawił tę kwestię SN w wyroku z dnia 26 czerwca 2008 r., wskazując w uzasadnieniu, że: „Nie mogą zatem powstać nowe roszczenia, wynikające »[...] z tych samych stosunków prawnych, co roszczenia już objęte ugodą« (jak wskazuje się w skardze kasacyjnej), gdyż wykonanie zawartej uprzednio ugody pociąga za sobą wygaśnięcie tego stosunku prawnego”⁹. Ponadto, w dotychczasowej linii orzecniczej w sprawach dotyczących ugód pozasądowych podnosi się, że co do zasady ugoda dotyczy wszystkich roszczeń wynikających z przedmiotowego stosunku prawnego, a jeśli celem jest objęcie tylko części roszczeń lub ich wyłączenie, należy to wskazać *expressis verbis* w treści ugody¹⁰. Konkludując, zawarcie ugody z reguły dotyczy wszelkich roszczeń wynikających ze stosunku prawnego nią objętych, a jej wykonanie oznacza wygaśnięcie stosunku, *ergo* – nie będą mogły powstać nowe roszczenia.

W tym miejscu warto przypomnieć treść ugody zawartej między mężem zmarłej a interwenientem ubocznym – „powyższe odszkodowanie całkowicie zaspokaja moje roszczenia odszkodowawcze, zarówno obecne, jak i mogące powstać w przyszłości, jako następstwa wypadku, wobec czego zrzekam się wszelkich dalszych roszczeń w stosunku do odpowiedzialnego cywilnie, jak i do ubezpieczyciela”. W przedmiotowej sprawie sądy I i II instancji podjęły się analizy treści ugody i wskazały, że oświadczenie złożone przez męża zmarłej dotyczyło jedynie roszczeń odszkodowawczych, a nie całości roszczeń, w dodatku w treści ugody nie poruszono wprost kwestii zadośćuczynienia – co, zdaniem sądów, oznacza nieobjęcie go ugodą. Należy zdecydowanie nie zgodzić się z przyjętą interpretacją treści oświadczenia woli powoda. Jak wynika z omawianych wyżej wyroków SN, aby uznać ugodę za obejmującą jedynie część roszczeń, musi to wyraźnie wynikać z jej treści; podobnie jednoznacznie trzeba zaznaczyć w treści ugody, jeśli jej wykonanie miałooby nie skutkować wygaśnięciem stosunku

⁷ R. Morek, *Art. 917 KC [w:] Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, W. Borysiak, Warszawa 2022.

⁸ T. Antoszek, *Art. 917 KC [w:] Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz do art. 627–1088*, red. M. Gutowski, Warszawa 2022, s. 1097.

⁹ Wyrok SN z dnia 26 czerwca 2008 r., II CSK 98/08, Legalis nr 133162.

¹⁰ Zob. wyroki SN: z dnia 26 czerwca 2008 r., II CSK 98/08, Legalis nr 133162 i z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CSK 375/17, Legalis nr 1771612 oraz wyrok SA w Białymstoku z dnia 15 listopada 2018 r., I ACa 558/18, Legalis nr 1857611.

prawnego¹¹. Sądy I i II instancji w swojej analizie nadto skupiły się na sformułowaniu „roszczenia odszkodowawcze”, nie nadając odpowiedniej wagi użytej w oświadczeniu frazie „wszelkich dalszych roszczeń”. Argumentacja SA w tej kwestii jest następująca: „Zważywszy na oczywistą odmiennność i odrębność roszczenia o zadośćuczynienie od roszczenia o odszkodowanie, zbędne jest rozważanie, jakie znaczenie miałyby złożenie oświadczenia woli zawierającego zrzeczenie się zadośćuczynienia, w sytuacji, gdy do takiego oświadczenia nie doszło w sposób wyraźny lub dorozumiany”¹². Chociaż pogląd, jakoby odszkodowanie i zadośćuczynienie stanowiły rozłączne pojęcia jest rzeczywiście wyrażony w piśmiennictwie, to koncepcja traktowania zadośćuczynienia jako szczególnego rodzaju odszkodowania jest zdecydowanie bardziej przekonująca¹³. Po analizie uzasadnień wyroków sądów I i II instancji w glosowanej sprawie można by dojść do wniosku, że w treści ugody należy *ad litteram* wskazywać roszczenia o odszkodowanie i roszczenia o zadośćuczynienie, celem uzyskania sytuacji prawnej oczekiwanej przez pozwane towarzystwo ubezpieczeń i reasekuracji (na marginesie należy dodać, że w omawianym stanie faktycznym takie wyraźne wyluszczenie zadośćuczynienia w tekście nie miało miejsca z uwagi na brak bezpośredniej podstawy prawnej do uzyskania odszkodowania za doznaną krzywdę w wyniku śmierci najbliższego członka rodziny w dacie wypadku i zawarcia ugody, jak tłumaczył interwenient uboczny). Jeśli w treści ugody pojawiłoby się jedynie twierdzenie o zaspokojeniu roszczeń odszkodowawczych, należałoby wyżej wymienioną interpretację treści ugody uznać za poprawną i zgodną z linią orzecniczą SN. Jednak w tym samym zdaniu oświadczenia powoda znajduje się zwrot „zrzekam się wszelkich dalszych roszczeń”. Zgodnie ze *Słownikiem języka polskiego PWN*¹⁴ „wszelki” to „zaimek komunikujący, że to, o czym mowa w zdaniu, dotyczy wszystkich rodzajów obiektów, stanów rzeczy lub sposobów działania, nazywanych przez rzeczownik [...]”. Skoro zaimek „wszelki” dotyczy wszystkich pojawiających się w zdaniu stanów rzeczy, można by nawet pokusić się o stwierdzenie, że uznanie przez SA zadośćuczynienia za odrębne roszczenie nie ma w tym przypadku znaczenia. Jednakże uznając zarazem, że oświadczenie podmiotu dotyczy

¹¹ Wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CSK 375/17, Legalis nr 1771612.

¹² Wyrok SA w Rzeszowie z dnia 10 stycznia 2019 r., I ACa 655/17, LEX nr 3130807.

¹³ „[...] pojęcie szkody jest kategorią nadrzędną, w ramach której można wyróżnić szkodę majątkową i niemajątkową, zaś zadośćuczynienie stanowi szczególny rodzaj odszkodowania. Jeżeli obowiązujące unormowania używają słowa »szkoda«, należy przez to rozumieć także krzywdę w tych przypadkach, gdy jest ona objęta obowiązkiem odszkodowawczym. Należy je uznać za dominujące w piśmiennictwie i judykaturze oraz poprawne na gruncie prawa polskiego. Przemawiają za nim następujące argumenty. Po pierwsze, w art. 445 KC ustawodawca posługuje się pojęciem poszkodowanego na oznaczenie osoby uprawnionej do uzyskania zadośćuczynienia. Nie chodzi tu jednak bynajmniej o sytuację, w której zasądzenie zadośćuczynienia zostało uzależnione od wystąpienia po stronie pokrzywdzonego szkody majątkowej. Po drugie, przepis ten nie stanowi samodzielnej podstawy odpowiedzialności, a określa jedynie treść należnych świadczeń indemnizacyjnych. Do uruchomienia odpowiedzialności wymagane jest spełnienie hipotez innych norm [...]” – M. Kaliński, *Odpowiedzialność odszkodowawcza* [w:] *Prawo zobowiązań – część ogólna*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 6, red. A. Olejniczak, Warszawa 2018, s. 94–95.

¹⁴ *Wszelki* [hasło w:] *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wszelkich> [dostęp: 25.12.2022].

zrzeczenia się wszystkich roszczeń, a nadto, że roszczenie o zadośćuczynienie nie zostało wyraźnie wyłączone z treści oświadczenia, należałoby jednocześnie stwierdzić, że ugoda została wykonana, a roszczenie wygasło. Niestety SN w głosowanym wyroku nie zajął stanowiska co do wywodów sądów wcześniejszych instancji, niemniej jednak, tak jak do czytelnika należy ocena mocy argumentów przedstawionych w powyższym fragmencie, tak przecież sąd ma prawo do wyrażania poglądu mniejszościowego doktryny i własnej interpretacji treści omawianej ugody.

4. Rozstrzygnięcie sądu w części dotyczącej skutków prawnych ugody zawartej między poszkodowanym a ubezpieczycielem

Rozważania przedstawione w poprzednim akapicie dotyczyły treści ugody. W tej części opracowania omówiony zostanie fragment głosowanego wyroku SN, w którym przeanalizowano kwestię skutków prawnych ugody zawartej między poszkodowanym a ubezpieczycielem, a który to spowodował niemałe poruszenie skutkujące powstaniem kilkunastu artykułów na stronach internetowych czasopism z branży prawniczej, a także niniejszej glosy. Sąd wskazał bowiem, że ugoda zawarta przez poszkodowanego z zakładem ubezpieczeń skutkuje wygaśnięciem jedynie bezpośredniego roszczenia o zapłatę odszkodowania. Instytucja *actio directa* uregulowana w art. 822 § 4 k.c. polega na możliwości zwrócenia się przez uprawnionego do odszkodowania o zapłatę roszczenia wynikającego z wypadku objętego umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej do ubezpieczyciela, bez konieczności angażowania w ten proces ubezpieczającego. Poszkodowany ma możliwość wyboru, czy z roszczeniem zwrócić się do zakładu ubezpieczeń, ubezpieczającego, czy do obu podmiotów jednocześnie, przy czym spełnienie żądania przez jednego z dłużników zwalnia drugiego w odpowiednim stopniu¹⁵. Roszczenia te można uznać za podobne, jednak na pewno nie będą one tożsame – zgodnie z literaturą przedmiotu bowiem *actio directa* to samoistne, autonomiczne i samodzielne roszczenie, którego wykonanie nie jest związane z zaspokojeniem roszczenia należnego ubezpieczającemu, a jego odrębność wynika z różnych zarzutów przysługujących ubezpieczycielowi wobec pozostałych dwóch podmiotów tego stosunku prawnego. Mimo tego, że *actio directa* i roszczenie poszkodowanego do ubezpieczającego są do siebie zbliżone, to jednak są to dwa niezależne roszczenia¹⁶. Przyniesione argumenty potwierdzają rozumowanie sądu w głosowanym wyroku, jakoby ugoda zawarta między zakładem ubezpieczeń a poszkodowanym skutkowałą wygaśnięciem jedynie *actio directa*; skoro jest to odrębne roszczenie, przysługujące poszkodowanemu tylko wobec ubezpieczyciela, to w dwustronnej ugodzie możliwe jest zwolnienie tylko z tego roszczenia. To właśnie w stronach ugody SN upatruje swój główny motyw stojący za taką analizą – skoro bowiem ugoda wywołuje skutki prawne tylko między tymi, którzy ją zawarli, to nie można nią objąć skutków wynikających

¹⁵ A. Raczyński, *Art. 822 KC [w:] Kodeks cywilny. Tom III...*, s. 648.

¹⁶ *Ibidem*.

ze stosunku między stroną umowy a trzecim podmiotem, w tym przypadku sprawcą wypadku ubezpieczeniowego. W omawianym stanie prawnym poszkodowanemu przysługiwało zatem roszczenie o zapłatę odszkodowania (i ewentualnie zadośćuczynienia) do ubezpieczającego – odszkodowanie to będzie musiał zapłacić ubezpieczyciel jako zobligowany z umowy ubezpieczenia. Ponadto, nawet jeśli sąd doszedłby do wniosku, że ugoda swoją treścią objęła zadośćuczynienie, z uwagi na przedstawioną wykładnię przepisu art. 822 k.c., roszczenie o jego zapłatę wobec ubezpieczającego nie wygasło.

Jednocześnie należy wskazać, że jest to rozstrzygnięcie odmienne od poprzedniego stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 19 października 2011 r.¹⁷ W tej sprawie poszkodowany zawarł ugodę pozasądową z towarzystwem ubezpieczeń wzajemnych, w której ustalono, że kwota wypłaconego odszkodowania „wyczerpuje wszelkie roszczenia, tak dotychczasowe, jak i przyszłe, z tytułu zaistniałej szkody oraz jej następstw i trybu ich dochodzenia od C.P. TUW”. Następnie poszkodowany pozwał sprawcę szkody o odszkodowanie i zadośćuczynienie. Jak stwierdził SN, zawarcie ugody pozbawiło poszkodowanego możliwości dochodzenia dalszych roszczeń: „W następstwie wykonania tej ugody roszczenie przysługujące powodowi wobec ubezpieczyciela zostało całkowicie zaspokojone, powodując jednocześnie wygaśnięcie drugiego roszczenia w stosunku do ubezpieczonego. Przyjąć zatem należało, że wykonanie ugody pozasądowej zawartej przez poszkodowanego z ubezpieczycielem odpowiadającym za szkodę z jej sprawcą (ubezpieczonym) według konstrukcji *in solidum* oznacza spełnienie świadczenia przysługującego poszkodowanemu, pozbawiając go możliwości skutecznego dochodzenia dalszego odszkodowania od sprawcy szkody”. Jak można wywnioskować, w tym orzeczeniu sąd skupił się na solidarności istniejącej między sprawcą a ubezpieczycielem, natomiast w głosowanym wyroku podstawą rozważań jest fakt, że ugoda wywołuje skutki tylko między tymi, którzy ją zawarli. Zdaje się, że chociaż to wcześniejsze rozstrzygnięcie rzeczywiście lepiej oddaje istotę solidarności niewłaściwej i ma w niej swoje uzasadnienie, to jednak fakt niemożności objęcia ugodą osoby, która jej nie zawarła, skutkuje wygaśnięciem tylko roszczenia objętego ugodą. Co ciekawe, w sprawie z 2011 r. sąd okręgowy również uznał, że przedmiotowa ugoda skutkowałą wygaśnięciem roszczeń jedynie pomiędzy ubezpieczycielem a poszkodowanym; jak jednak przytoczono, Sąd Najwyższy (a wcześniej sąd apelacyjny) nie podzielił tej argumentacji.

Sugerowanym remedium na wyżej wymieniony problem byłoby zawarcie umowy wielostronnej. Jak przyjmuje się w doktrynie, zawarcie multilateralnej ugody jest możliwe i zgodne z obowiązującymi przepisami¹⁸, wobec czego ubezpieczający mógłby być jej trzecią stroną. W ten sposób ugoda skutkowałaby wygaśnięciem roszczeń wobec obu zobowiązanych do świadczenia podmiotów. Jeśli chodzi o praktyczny aspekt tego rozwiązania, to w czasopismach ubezpieczeniowych pojawiają się głosy

¹⁷ Wyrok SN z dnia 19 października 2011 r., II CSK 86/11, Legalis nr 440182.

¹⁸ R. Morek, *Art. 917 KC [w:] Kodeks cywilny. Komentarz...*

alarmujące¹⁹. Podniesione zostało m.in., że teza postawiona w wyroku może negatywnie wpłynąć na częstotliwość zawierania ugód pozasądowych z uwagi na wymóg obecności sprawcy wypadku w zawieraniu ugody, podczas gdy może to trwać kilka lat od zdarzenia. Z pewnością jest to utrudnienie w stosunku do wcześniej utrwalonej praktyki zakładów ubezpieczeń, jednakże zdaje się, że jest to obecnie jedyne rozwiązanie zgodne z wykładnią Sądu Najwyższego przedstawioną w głosowanej sprawie.

Na koniec warto jeszcze przytoczyć rekomendacje dotyczące likwidacji szkód z ubezpieczeń komunikacyjnych wydawane przez Komisję Nadzoru Finansowego (dalej: KNF lub Komisja). W aktualnym dokumencie z lipca 2022 r. KNF poruszyła kwestię ugody w rekomendacji 25²⁰. Według pkt 25.2 rekomendacji: „Zakład ubezpieczeń w propozycji zawarcia ugody w szczególności wskazuje, jakiego roszczenia dotyczy proponowana ugoda oraz precyzyjnie określa sposób spełnienia świadczenia”, zaś zgodnie z pkt 25.4 – „Jeżeli przekazana przez zakład ubezpieczeń propozycja ugody obejmuje zrzeczenie się roszczeń przez uprawnionego, treść ugody powinna wyraźnie wskazywać, jakich konkretnie roszczeń zrzeka się uprawniony”. KNF słusznie wskazuje na wagę dokładnego zakreslenia, jakiego roszczenia dotyczy ugoda. Jak przedstawiono bowiem w niniejszej glosie, samo wskazanie, że poszkodowany zrzeka się „wszelkich dalszych roszczeń”, nie jest jednoznaczne w opiniach sądów. Zdaje się, że w przyszłych rekomendacjach z 2023 r. Komisja powinna dodatkowo uwzględnić w rekomendacjach głosowany wyrok z uwagi na jego istotny skutek w ugodach zawieranych między ubezpieczycielem a poszkodowanym.

Wnioski

W głosowanym orzeczeniu z 2021 r. Sąd Najwyższy skupił się na dwóch kwestiach związanych z ugodą – przeanalizował treść ugody zawartej między poszkodowanym a ubezpieczycielem, a następnie wskazał na skutki tejże ugody, jednocześnie przeciwstawiając się dotychczasowemu pogładowi wyrażonemu w wyroku SN z 2011 r. Wykładnia art. 822 k.c. dokonana przez sąd jest prawidłowa i należy zgodzić się z tym, że zawarcie ugody między ubezpieczycielem a poszkodowanym o zrzeczenie się dalszych roszczeń nie obejmuje roszczeń poszkodowanego do sprawcy. W związku z tym, aby zastosować się do wyroku, zakłady ubezpieczeń zostaną zmuszone do poszukiwania innej konstrukcji – np. ugody wielostronnej.

¹⁹ M. Kosiorowski, F. Olszówka, *W ramach OC ugoda dla zakładu ubezpieczeń nie taka pewna*, „Gazeta Ubezpieczeniowa”, 20.12.2022, <https://gu.com.pl/w-ramach-oc-ugoda-dla-zakladu-ubezpieczen-nie-taka-pewna/> [dostęp: 23.12.2022].

²⁰ Komisja Nadzoru Finansowego, *Rekomendacje Komisji Nadzoru Finansowego dotyczące likwidacji szkód z ubezpieczeń komunikacyjnych*, lipiec 2022, https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/regulacje_i_praktyka/rekomendacje_i_wytyczne/sector_ubezpieczeniowy/Rekomendacje/Rekomendacje_dot_likwidacji_szkod_z_ubezpieczen_komunikacyjnych [dostęp: 28.12.2022].

Literatura

- Antoszek T., *Art. 917 KC [w:] Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz do art. 627–1088*, red. M. Gutowski, Warszawa 2022.
- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2022.
- Kaliński M., *Odpowiedzialność odszkodowawcza [w:] Prawo zobowiązań – część ogólna*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 6, red. A. Olejniczak, Warszawa 2018.
- Komisja Nadzoru Finansowego, *Rekomendacje Komisji Nadzoru Finansowego dotyczące likwidacji szkód z ubezpieczeń komunikacyjnych*, lipiec 2022, https://www.knf.gov.pl/dla_rynk/regulacje_i_praktyka/rekomendacje_i_wytyczne/sektor_ubezpieczeniowy/Rekomendacje/Rekomendacje_dot_likwidacji_szkod_z_ubezpieczen_komunikacyjnych.
- Kosiorowski M., Olszówka F., *W ramach OC ugoda dla zakładu ubezpieczeń nie taka pewna*, „Gazeta Ubezpieczeniowa”, 20.12.2022, <https://gu.com.pl/w-ramach-oc-ugoda-dla-zakladu-ubezpieczen-nie-taka-pewna/>.
- Morek R., *Art. 917 KC [w:] Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, W. Borysiak, Warszawa 2022.
- Raczyński A., *Art. 822 KC [w:] Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz do art. 627–1088*, red. M. Gutowski, Warszawa 2022.
- Rudkowska-Ząbczyk E., *Art. 76 KPC [w:] Kodeks postępowania cywilnego*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Warszawa 2023.
- Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl>.

Streszczenie

Aleksandra Gnas

Skutki prawne ugody między ubezpieczycielem a poszkodowanym

Glosa dotyczy kwestii ugody zawartej między ubezpieczycielem a poszkodowanym i jej wpływu na stosunek prawny między poszkodowanym a ubezpieczycielem. Autorka przeanalizowała różnice i podobieństwa między roszczeniami poszkodowanego wobec ubezpieczyciela i ubezpieczającego. Omówiono także dopuszczalność ugody wielostronnej między poszkodowanym, sprawcą a ubezpieczycielem. W tekście poruszony został również temat interpretacji treści ugody przez sądy poprzednich instancji i działalności interwenienta ubocznego w procesie sądowym.

Słowa kluczowe: ugoda pozasądowa; ugoda z ubezpieczycielem; ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej; odszkodowanie, zadośćuczynienie.

Summary

Aleksandra Gnas

Legal Effects of a Settlement Between the Insurer and the Victim

The commentary concerns the issue of a settlement concluded between the insurer and the injured party and its impact on the legal relationship between them. The Author analyzes the differences and similarities between the claims of the aggrieved party against the insurer and the policyholder. The admissibility of a multilateral settlement between the injured party, the perpetrator, and the insurer has been also considered. The Author discusses the interpretation of the settlement content by the courts of previous instances and the activities of the third-party intervener in the court process.

Keywords: out-of-court settlement; settlement with the insurer; civil liability insurance; compensation; redress.